משנה · אחרונים · תוספות רבי עקיבא איגר · סדר זרעים

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה פאה

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה פאה

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-רבי-עקיבא-איגר-על-משנה-פאה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ד 4
משנה ה 5
משנה ו 5
פרק ב 6
משנה א 6
משנה ב 6
משנה ד 7
משנה ה 7
משנה ז 7
משנה ח 8
פרק ג 8
משנה א 8
משנה ב 8
משנה ג 8
משנה ה 8
משנה ו 9
משנה ח 9
פרק ד 10
משנה ז 10
משנה ח 11
משנה ט 11
משנה יא 12
פרק ה 13
משנה א 13
משנה ב 13
משנה ג 14
משנה ד 14
משנה ה 14
משנה ו 15
משנה ז 15
פרק ו 15
משנה א 15
משנה ב 16
משנה ה 16
משנה ו 16
משנה ז 16
משנה ח 17
משנה ט 17
משנה י 17
משנה יא 17
פרק ז 18
משנה א 18
משנה ב 18
משנה ו 18
משנה ז 18
פרק ח 18
משנה א 18
משנה ג 20
משנה ד 20
משנה ו 20
משנה ט 20

פרק א

משנה א

[אות ג] **תוי"ט ד"ה אלו דברים. והתוס' במס' חגיגה.** קשה לי הא מ"מ מדאורייתא אין חילוק בין עין יפה לרעה. והרי מתני' לא חשיב רק דאורייתא כמו פאה וכנ"ל. וביותר בממנ"פ דאם בדרבנן מה צריך לן דיש חילוק בין עין יפה לעין רעה הא בפשוטו ניחא. דמדרבנן יש לו שיעור דלא יפחות מאחד מששים ובדאורייתא ל"ש דיש חילוק בין עין יפה לרעה וצלע"ג:

[אות ד] **שם בא"ד דפאה נמי דכותה וצ"ע.** אף דהתוי"ט כתב בפרקין ד"ה אם שייר וכו' בשם הר"ש דאם שייר במחובר אף דנתן כבר שיעור פאה יכול להוסיף ופטור ממעשר. היינו דוקא אם נתן תחלה מתחלת השדה או מאמצעה אבל אם נתן כשיעור בסוף השדה א"י להוסיף כמ"ש הר"ש להדיא וכן מדוקדק לשון התוי"ט בדבור הסמוך במ"ש ומיהו היכא דנתן פאה כדינו בסוף שדהו. והוא ברור ולחנם השיג הפר"ח בס' מ"ח על התי"ט בזה:

[אות א] **בהר"ב ד"ה וגמ"ח. כגון בקור חולים.** והא דלא תני כיבוד או"א משום דאי בגופו בכלל גמ"ח הוא ואי בממונו למ"ד משל אב היינו בגופו אבל למ"ד משל בן קשה ושמא למטה יש לו שעור אפי' מדאורייתא. (הר"ש):

[אות ב] **שם בא"ד אבל גמ"ח דבממונו.** והר"ש כתב דלמאי דמפרשינן דמתני' מיירי בדאורייתא מיירי גם בממונו. ומדברי תוס' חדשים מבואר דמפרש כוונת הר"ש דמדאורייתא אין לו שיעור למעלה. ולענ"ד הא מתני' חשיב רק מה שאין לו שיעור גם למטה דהרי בחולין אומרים דהא דקתני במתני' פאה היינו מדאורייתא דאילו מדרבנן יש לו שיעור דהתנן אין פוחתין לפאה ששים. והא מ"מ למעלה אין לו שיעור אע"כ דאין לו שיעור היינו לגמרי אפילו למטה וכ"כ הר"ש להדיא. אבל לענ"ד כוונת הר"ש דמדאורייתא גם למטה אין לו שיעור דמה דדרשו בספרי עשר תעשר לרבות פרקמטיא היינו אסמכתא בעלמא. וזה ברור לענ"ד:

משנה ד

[אות ה] **וגידוליו מן הארץ.** התוס' בנדה (דף ג' ע"א) כתבו דכמו דמגיה הש"ס בברכות (דף מ' ע"ב) תני על דבר שאינו יונק מן הארץ. ה"נ צריכין להגי' כאן במתני' ויונק מן הארץ דבזה ממעט שפיר כמהין ופטריות דמירבא רבו מארעא ולא ינקי:

[אות ו] **שם ומכניסו לקיום.** ובמכניסו לקיום ע"י דבר אחר פליגי אנשי יריחו וחכמים בפסחים (פ"ד משנה ח') הר"ש וצ"ע שהשמיטו הרמב"ם:

[אות ז] **בהרע"ב ד"ה ולקיטתו כאחד. למעוטי תאנה.** מזה קשה לי דברי התוס' ברכות (דף לה ד"ה דבר שאין וכו') שכתבו בפשיטות דכל שבעת המינים חייבים בפאה וכן בכל האילנות והרי תאנה א"ח בפאה אח"כ מצאתי בעזה"י בפ"י שהקשה כן. גם סותרים דבריהם הנ"ל למ"ש תוס' בפ"ק דר"ה (דף י"ב ע"א) דמדאורייתא ליכא חיוב פאה רק מתירוש ויצהר וכ"כ הר"ש בפרקין:

[אות ח] **בתוי"ט ד"ה ומכניסו לקיום. למעוטי ירק.** דברי הר"ש דכאן לחלק בין פאה דלא חייבו חז"ל בירק ובין מעשרות דחייבו חז"ל בירק כתבם התוי"ט לקמן (פ"ח מ"ד):

[אות ט]

משנה ה

[אות י] **בהרע"ב ד"ה האוג. ולאו דוקא אלו.** דהא איכא בנות שוח דלקיטתן כא' כדמוכח פ"ק דר"ה הר"ש במתניתין הקדום:

משנה ו

[אות יב] **בהרע"ב ד"ה לעולם. פטורה מן המעשרות.** והטעם דפאה פטור ממעשרות ג"כ ילפינן מקרא דובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא פאה דיש לו חלק ונחלה עמך אם הלוי עני דיש לו חלק בפאה כן כתב הרא"ש וכן כתבו התוספות בבא קמא (דף כ"ח ע"א) דבור המתחיל זה וזה. ומכל מקום הפקר לעניים ולא לעשירים לא מצינן למיפטר מטעם זה דלב"ה (לקמן רפ"ו) דהפקר לעניים אינו הפקר כלל ואף אם זכה בו העני חייב להחזיר ואין ללוי חלק ונחלה עמו. הר"ש:

[אות יא] **מתני' דברי רע"ק.** קאי על ונוטל מן הגורן וזורע. וע"ז אמר הרע"ב דאין הלכה כר"ע ועיין תוי"ט (פ"ה מ"א דמעשרות):

[אות יג] **בהרע"ב ד"ה עד שימרח. אלא הפאה הנטלה קודם המרוח.** ואפילו למאן דאית ליה ברירה כל זמן שלא הפריש פאה ולא בררה היה הכל שלו ונתחייב הכל במעשר ושוב לא יפטור תוס' ב"ק (דף צ"ד ע"א). והר"ש בפרקין (מ"ג) כתב והאי דמעשר ונותן לו ואפילו מיפטר מדאורייתא מחייב מדרבנן כדאשכחן בפרק כיצד מברכין (דף מ') הלקט והשכחה והפאה שעשאן לגורן הוקבעו עכ"ל. וכ"כ רש"י שם ב"ק וז"ל מרחו מעשר ונותן לו כדי שלא יפסיד העני שאילו היה נותנו קודם מירוח אע"פ שעני מצרף לקט שכחה ופאה הרבה ועושה מהן כרי פטור מן המעשרות שהרי הפקר הוא אבל עכשיו שנתמרח ביד בע"ה נתחייב במעשר דהכי אמרינן במס' ברכות לקט שכחה ופאה שעשאן בגורן הוקבעו עכ"ל:

[אות יד] **בהרע"ב ד"ה ונותן משום הפקר. אין ההפקר ההוא פוטר מן המעשר**. לדעת ר"ת (פ"ז דב"מ) דלוקח קודם מרוח חייב במעשר ולוקח לאחר מירוח פטור מה"ת ניחא הא דצריך קרא לפטור הפקר אפילו קודם מרוח. ולאחר מרוח דחייב הכא בהפקר באמת רק מדרבנן. אבל מה"ת אינו חייב דהזוכה מן ההפקר הוי כמו לוקח. ולאינך פוסקים דסברי בהיפוך דלוקח קודם מרוח פטור מה"ת ולאחר מרוח חייב. א"כ הא דהכא הפקר אחר מרוח חייב היינו מדאורייתא והא דאיצטריך קרא לפטור הפקר קודם מירוח ולא פטרי' מדין לוקח היינו לענין אם חזר הבעה"ב וזכה בו כדאיתא בב"ק (דף כ"ח ע"א) דכה"ג חייב בפאה וכו' ופטור מן המעשרות כך למדתי מדברי הר"ש דכאן:

[אות טו] **המקדיש ופודה**. עי' בתוס' ב"מ (דף כ"א ע"ב) ד"ה ופטורות ובפ"י שם:

פרק ב

משנה א

[אות טז] **בר"ב ד"ה הנחל. נהר**. מלשון נחלי מים אבל אין לפרש מלשון נחל איתן דא"כ היינו בור. כ"כ הר"ש. אבל הרא"ש כתב דאפשר לפרש נחל איתן דהוי טפי מבור דאין עשוי לזרוע ומשום סיפא דאין מפסיקין לאילן תנייה והרשב"ם ב"ב (דף נ"ה) כתב ג"כ הנחל כנחל איתן קרקע מלא צרורות ואבנים שא"ר לזריעה. ועי' (פ"ט מ"ח) דסוטה ובתוי"ט שם ובפסחים (דף נ"ג ע"א) סי' לנחלים קנים נ"מ לנחל איתן משמע כהרמב"ם דנחל איתן היינו מקום מים שדרך לגדל שם קנים:

[אות יז] **בהר"ב ד"ה וזרע אחר. מענית המחרישה**. וכתב הרא"ש וז"ל ונ"ל שצריך שיהא אורך ההפסק מקצה שדהו אל קצהו שלא ישאר בו כדי שיעבור הבקר וכליו דהיינו ארבע אמות בלי הפסק דכיון שהמחרישה יכול לעבור משדה לשדה בלי הפסק חשיב כשדה אחת עכ"ל:

[אות יח] **בר"ב ד"ה והקוצר לשחת. וקוצרים אותו להאכיל לבהמות**. משמע דוקא לבהמה אבל קוצר קודם שהביא שליש לאדם דהיינו לקליות הוי התחלה דקצירה והיינו ממש כדסבר ר"י (פ"י מ"ח) דמנחות. אבל באמת תמוה לי דהא במנחות שם אמרי' להדיא דע"כ ר"מ לאו בשיטת ר"י אמרה דאימר דשמעת ליה לר"י לבהמה אבל לאדם מי שמעת ליה. ופירש"י שם ור"מ אפילו בקוצר לאדם מדלא קתני והקוצר לבהמה וצ"ע:

משנה ב

[אות כ] **בתוי"ט ד"ה שאינה. וקוצר מכאן ומכאן מפסיק**. ובפר"ח בס' מים חיים כ' דעיקר הגירסא אינו מפסיק ואם לאו מפסיק והיינו כהרע"ב:

[אות יט] **בר"ב ד"ה הוא נותן. הואיל והם נעדרים**. ולשון אע"פ דנקט במתני' הוא קצת דחוק דהא אדרבא מזה הטעם הוא דאין מפסיקין. והרמב"ם בפי' תיקן קצת דבא לומר אע"פ שאין הבקרים יכולין לחרוש אותה ונשאר בור מ"מ אין מפסיק עי"ש באורך. והרמב"ם לנפשיה כ' פי' אחר שהוא מקום שאינו מישור ויש בה תלוליות ומקום א' גבוה ומקום א' נמוך. ואמר מתני' אף על פי שא"א לחורש לבקוע אותה בכלי המחרישה במענה א' אבל חורש אותה מקומות מקומות מ"מ אין לחשוב אותה מוחלקת להפריש פאה מכל הר וגבע אלא נותן פאה אחת לכל מפני שכל הזרע מחובר. וכ"כ הרמב"ם בחבורו:

משנה ד

[אות כא] **כל הרואין זא"ז**. היינו שאדם עומד בצד חרוב זה וחבירו עומד בצד חרוב זה ורואים זא"ז כ"כ הרמב"ם. והראב"ד כתב שראיה זו היא שאדם עומד בראש חרוב זה ורואה החרוב שבצד אחר. ואם היו ג' אילנות החיצונים רואים את האמצעי והחיצונים אינם רואים זא"ז נותן מן החיצונים על האמצעי ומאמצעי על החיצונים אבל לא מן החיצונים מזה על זה. ירושלמי:

משנה ה

[אות כב] **תוי"ט ד"ה עשאן גורן. וז"ל הירושל' קצר**. בפר"ח בס' מ"ח בחי' להרמב"ם (פ"ג הט"ו) כתב שפי' הירושלמי דאם קצר ח"א וח"ש לעשותן גורן א' ונמלך ועשאן ב"ג נעשה הכל כב' מינין בין הקציר ובין הקמה וא"י להפריש מזה ע"ז כ"א מאגדו לאגדו ומשחמתית לשחמתית אבל אם קצר ח"א וח"ש לעשות ב"ג ונמלך ועשאן גורן אחת כל הקציר נעשה מין אחד וכן כל הקמה ואינו יכול להפריש מן האגדו שלבסוף על השחמתית שבתחלה אבל יכול להפריש מן האגדו שבסוף על האגדו שבתחלה וכן מן השחמתית על השחמתית שבקמה אבל לא מאגדו שבקמה לשחמתית שבתלוש וכן בהיפוך עי"ש:

משנה ז

[אות כג] **בר"ב ד"ה שדה. ולא שקצרו פועלי כותים**. כ' הפר"ח בס' מים חיים דמסתברא אף שאינם פועלים כותים כל שקצרוהו לצורך הישראל אף בלא ידיעתו חייב בפאה ועיין (פ"א הי"א מהל' תרומות) בכ"מ ד"ה כתב בא"ח:

[אות כד] **בר"ב ד"ה קרסמוה גמלים. קנה השבולת מלמטה**. ואם קרסמוה באמצע אינו מפסיק אא"כ חרש. ברייתא מנחות (דף ע"א) ופסקה הרמב"ם:

[אות כה] **בר"ב ד"ה קרסמוה. לשון יכרסמנה**. וכן הוא בפ"ב מ"ג דשביעית:

משנה ח

[אות כו] **קצר חציה**. ואם מכר חציה וקצר חציה זה נותן פאה לעצמו. ואם התחיל לקצור ואח"כ מכר חציה מהנשאר במחובר הבעל השדה נותן פאה לכל כן מתבאר ממתני' דלקמן פרק הסמוך (מ"ה):

[אות כז] **שם הפודה מיד הגזבר**. בעודו במחוב' קודם קצירה עי' לקמן (פ"ד מ"ז):

פרק ג

משנה א

[אות כח] **בר"ב ד"ה שבין הזיתים. ונקט זיתים**. דלב"ש אפילו אילנות שא"ח בפאה מפסיקין כדאיתא בירוש'. הר"ש:

[אות כט] **בר"ב ד"ה ב"ש. שלא בשביל האילנות נעשו המלבנות**. ומיירי שיש הפסק בור כשיעור ג' תלמים כדלעיל (רפ"ב) והכא כשיש אילנות רצופים לא הוי הבור הפסק דהא דזרע מלבן ומלבן ולא זרע כאחד משום הפסק אילנות עשה כן כך ביאר הלח"מ. ועיין בהראב"ד והר"ש שהיה להם גירסא מהופכת בירו' דבמרוחקות מודו ב"ש דאין הפסק האילנות ניכרת כ"כ. ובמקורבות ביותר מודו ב"ה דהוי הפסק:

משנה ב

[אות ל] **בר"ב ד"ה שהוא נותן. משום דלזרע עבידי**. כדתנן (פ"ג מ"ב) דכלאים. חרדל מין זרעים. ובפ"ד מ"ה דמעשרו' השבת מתעשרת זרק וירק. הר"ש:

משנה ג

[אות לא] **בר"ב ד"ה המדל. לפי שתקנת הנשארים הוא**. ואפשר דהטעם דירק בעלמא הוא ועדיין לא הגיע לחיוב פאה ושאני מגמר לקליות דמכניסו לקיום ע"י שמייבשים אותם לקליות אבל הנך בצלים דלא גמרו כ"צ נרקבים ואין מכניסן לקיום. הר"ש:

משנה ה

[אות לב] **לקח זה צפונו**. אע"ג דאילן א' הוא כיון דמתחלה לקח זה צפונו וזה דרומו ולא היו שותפים מעולם. אבל אחין שחלקו האילן נותנים פאה א' מדלא תני דין אילן באחין שחלקו. הרא"ש:

[אות לג] **בר"ב ד"ה המוכר קלחי אילן. שרשי צמחים**. והרמב"ם (פי"ג הי"ח מהלכות מ"ע) מפרש שמוכר מקומות מקומות משדהו לאנשים הרבה ונותן פאה מכל אחד ואי היינו שכל אחד מהלוקחים נותן פאה אחד מחלקו ע"ש:

משנה ו

[אות לד] **בתי"ט ד"ה העושה סאתים. בפרק המקבל**. (דף ק"ה ע"ב). ומ"ש אלא דלפירוש רש"י דהתם. עיין במהרש"א שם שדחק ליישב דברי רש"י שיהיה מתקיים בידינו דסאתים דחצר המשכן היינו לפי הזריעה עיי"ש:

[אות לה] **בתי"ט ד"ה כל שהוא. וכן בסמ"ג דלאו דוקא**. היינו שצריך לקצור קצת לעצמו. והטעם דמקודם לזה לא נתחייב השדה בפאה כמ"ש התי"ט ברפ"ק. ובפר"ח בס' מ"ח בחידושיו להרמב"ם (בפ"ב הי"א מהמ"ע) דקדק מלשון הרמב"ם אף במי שקצר כל שדהו אינו יכול ליתן כל הקציר משום פאה עי"ש:

[אות לו] **בא"ד וריב"ב דקדים ליה**. הפר"ח בס' מ"ח כ' דליתא דלא קדים ליה אלא בדור אחד היה ובשבת ר"פ הזורק איתא א"ל ריב"ב רע"ק וכו':

[אות לז] **בתי"ט ד"ה ובבכורים. מן האדמה אשר נתת לנו**. מחשב עוד הראיון דמי שאין לו קרקע פטור מן הראיה דכתיב ולא יחמוד איש את ארצך. הובא בהר"ש. והכי איתא בפסחים (דף ח' ע"ב) מימרא דר' אמי. ובמ"ל פ"ב מהל' חגיגה תמה על השמטת הרמב"ם דין זה:

משנה ח

[אות לח] **בהר"ב ד"ה הכותב כל נכסיו. הרע"ב הוסיף תיבת כל**. עיין ברשב"א ור"ן (פ"א דגיטין) שכתבו דאם לא כתב בלשון כל נכסי אין העבד בכלל. כיון שנותן להעבד. אבל בנותן לאחר אף שכתב רק נכסי לפלוני גם עבד בכלל:

[אות לט] **בהרע"ב ד"ה שייר. דלא פלגינן דיבורא**. תמוה לי טובא. הא בפ"ק דגיטין מסקינן דלכ"ע פלגינן דיבורא וטעמא דת"ק משום דלא כרות גיטא הוא וצ"ע. ובאמת גם על רש"י יש לתמוה כן דבגיטין (דף מ"ב ע"א) כתב רש"י הטעם משום דלא פלגינן דיבורא. אמנם כתבתי בחידושי ליישב למה דס"ל לרש"י בשמעתין דלאו כרות גיטא היינו כיון דנחית לשיורא ואיכא למימר דשייר גם להעבד לאו כריתות הוא. באור הדברים דאף דודאי ראוי לומר דמה דשייר שייר ומאי דלא שייר לא שייר ולקושטא דמילתא לא דנין דשייר להעבד כדמוכח מלישנא דלאו כרות גיטא ולא קאמר בפשוטו דדלמא שייר להעבד. וגם בעלמא בכל שטרי מתנות אם שייר דבר ידוע דפשיטא דקנה השאר. אלא בגט בעי כריתות מוכח דלא יהא נדנוד ספק בלשון השטר וכיון דאיכא לספוקי קצת דשיירו אין עליו שם כריתות. וכיון שכן היה קשה לרש"י באותו סוגיא (דף מ"ב) דמאי פריך רפרם דלמא האמת דאנן מפרשינן דעבדי היינו עבדי שהיה כבר אבל מ"מ כיון דיש מקום לספק קצת דמשייר אותו במה דקורא אותו עבדי לא הוי כריתות

מבורר ומוקי ברייתא דל"ק עצמו כרבנן דהכא דבעינן כריתות מבורר.לזה הוכרח רש"י דרפרם ס"ל כרב אדא בר מתנה דטעמא דת"ק משום דל"פ דיבורא מש"ה פריך שפיר כיון דלר"ש מוכח דעבדי היינו עבדי שהיה כבר ה"נ לרבנן כיון דפלוגתייהו רק לענין פלגינן דיבורא. ובזה ניחא דאיך באמת יתרץ ר"א קושית רפרם ממתניתין ערוכה וגם אמאי ל"א תיובתא דר"א והיינו דר"א לשיטתיה דמפרש בפ"ק משום דלאו כרות גיטא הוא ליתא לפירכת רפרם די"ל דלשון עבדי תלי' בפלוגתא דר"ש ורבנן ודו"ק. והנה במה דאמרי' דהטעם משום דלאו כרות גיטא כתב הרי"ף לפרש כיון דיש זכות להאדון בשטר זה במה דנכתב בו חוץ מקרקע הוי כאילו השטר עדיין אגוד בו ולא מקרי כריתות. ולפ"ז גם במפורש עצמך וכל נכסי חוץ מקרקע פלוני לא מהני. וקשה לי מסוגיא דגיטין (דף מ' ע"א) דאמר לה צאי והתקדשי בו דמ"ס יש בלשון הזה לשון שחרור. הא מ"מ כתב זה הוא ג"כ זכותו דהאדון דמתקדשת אליו בזה ולא מקרי כריתות. ונראה לע"ד דדוקא הכא דאילו כתב כל נכסי בלא שיור ואח"כ רצה העבד להקנות לרבו לחזרה איזה קרקע בשטר היה העבד כותב שטר לרבו כדין כל מוכר דכותב שטר ללוקח. א"כ במה דכתוב בו חוץ מקרקע פלוני הוי ע"ז כמו שטר מהעבד לרבו ויש זכות לרבו בשטר זה כאילו היה שטרו זה מקרי אגידא ביה. אבל בקידושין דגם שטר קידושין הבעל כותב לה א"כ כל השטר כולו לשון השחרור ולשון הקידושין לכל היא בעהש"ט. לא מקרי אגיד ביה אף דהקידושין זכות לו. אבל אין לו שייכות בגוף השטר דהא גם בקידושין הוא שטר שלה:

פרק ד

משנה ז

[אות מ] **בהרע"ב ד"ה קמה ופדה עומרים. ולענין שכחה פליגי**. קשה לי דנראה דר"י מודה בפדה עומרים כיון דבשעת העמור היה דהקדש וכדדייק לישנא דר"י לעיל שאין השכחה אלא בשעת העמור וכמ"ש הרע"ב שם ובשעת עמור מיהא גר היה משמע דבנתגייר אחר העמור פטור. ואדרבה מדנקט המתני' ופדה עומרים ולא נקט ופדה הקציר היינו דנקט מה שהוא לכ"ע. והרמב"ם בפי' המשנה כתב ואם הקדיש קמה וקצר הגזבר ועשאן עומרים ואח"כ פדאן לא יתחייב אפילו בשכחה וזה דעת החכמים עכ"ל ותמוה אמאי דקדק ועשאן עומרים ואח"כ פדאן הא גם בפדה קודם שעשה העומרים פטור לרבנן כיון דבשעת הקצירה היה דהקדש ולא היה בו דין שכחת קמה. והרמב"ם בחיבורו כתב באמת קצר הגזבר ואח"כ פדאה פטורה ומתני' דנקט ופדה עומרים צ"ל דנקט מה דהוא לכ"ע וכנ"ל וצ"ע:

משנה ח

[אות מא] **שבשעת חובתן היו פטורים**. אף דבלא המרוח ג"כ היה אסור לאכול קבע. י"ל כיון דאפשר לבא לידי חיוב לכשיתמרח אבל מרחו הקדש דלעולם לא יבא לידי חיוב מותר לאכול קבע. והתוס' במנחות (דף ס"ז ע"ב) שכתבו הטעם דמשום פסידא דהקדש אוקמי רבנן אדאורייתא. היינו למה דרצו לומר דמרוח כותי אינו פוטר לענין אכילת קבע דהוי כלא נתמרח כלל מש"ה הוצרכו לטעם הנ"ל בהקדש. אבל למה דמסקו דמרוח כותי ג"כ פוטר אפילו מקבע צ"ל דהטעם כפי' הנ"ל כיון דלעולם לא יבא לידי חיוב. וכעין זה כתבו התוס' שם לענין הכניסה במוץ:

משנה ט

[אות מג] **בתוי"ט ד"ה ר' אליעזר. או אף בעל השדה עצמו**. לענ"ד תמוה דאיך שייך לומר בזה מגו דאי בעי מפקיר לנכסיה ולא הוי בעל השדה הא מ"מ בשעת שקצר היה בעל השדה ונאסר לו ליטול ומה בכך שהפקיר עתה הא כבר מוזהר בלא תלקט והשקלא וטריא דתוי"ט לקמן (פ"ה מ"ה) בפי' הסוגיא דמפקיר כרמו והשכים ובצרו דמקרי בעל השדה י"ל דדוקא בבצרו לזכות גם בשדה. זה תמוה דאף אם נימא כן דבאינו חוזר משדה לא מקרי בעל השדה היינו בהפקיר השדה קודם קצירה דבעידן קצירה לא היה בעל השדה ולא חל עליו חיוב דלא תלקט. אבל הכא אם מפקיר נכסיו עתה מ"מ כיון דבשעת קצירה לא היה הפקר ובעידן חיובא דמתנות עניים היה בעל השדה קיימא האזהרה דלא תלקט:

[אות מב] **בהר"ב ד"ה אלא אם כן הפקיר. אין קנין לעובד כוכבים**. בגיטין (סף"ד) משני די"ל דיש קנין ומיירי בשדה ישראל ולקטינהו כותי. ואף דבלא"ה מפקרי וקיימי. נהי דמפקרי אדעתא דישראל אדעתא דכותי מי מפקרי. ונתקשיתי הא מ"מ כיון שנעשה לקט נעשה הפקר ופקע ממנה חיוב מעשר. והכותי שנטלו גזל את העניים. אבל מאיזה טעם יפקע מזה כח ההפקר ויחול עליו חיוב המעשר וראיתי במ"ל (פ"ב מהלכות תרומות) ה"ט דהוכיח מזה דפאה לא מפטרא משעה שהניח פאה אלא משעה שזכו בו העניים. ואם לקחה עשיר חייב במעשר כמו בלקחה כותי. וכתב עלה וכ"ת תקשה משבולת של לקט שנתערבה בגדיש דצריך להביא ב' שבלים וכו' כי היכי דלא לפרוש מחיוב על הפטור והא לא נפטרה עד אחר שבא ליד העני. ואף השבולת לקט חייב במעשר. ל"ק דשאני לקט מפאה דתליא בדעתו של בעה"ב עכ"ל. ותמהני הא לפי הראיה שלו לענין פאה מסוגיא הנ"ל מזה עצמו מוכח דגם לקט לא מפטר עד שזכו בו עניים הא במשנתינו נקט גם לקט דחייב במעשרות אא"כ הפקיר וקושייתו מב' שבלי' במחכתה"ג

לענ"ד לק"מ דגבי שבולת דהבעה"ב אינו רוצה להחזיק בלקט בגזילה אלא שנתערבה בגדיש ומקודם שמזכה להעני בכל הגדיש א"י לקרוא שם על השבולת ההוא. דהא של עניים הוא ואינו שלו ולאחר שמזכה להעני בגדיש או שהבעה"ב זוכה בשביל העני. או שעשו שאינו זוכה כזוכה. ממילא כיון דזכה בו העני מפטר ממעשר. ואך ביסוד דינא דהמל"מ דלא מפטר עד שיזכה בו העני אינו מובן. דהא טעמא דפאה ולקט דפטור ממעשר דילפינן מקרא דובא הלוי וכו' יצאו אלו דיש לו חלק ונחלה עמך דאם הלוי עני יש לו חלק בהם וכמש"ל (פ"א מ"ו). א"כ מיד שנעשו פאה ולקט שייך טעם זה ומפטרו. ועתה זכני ה' לספר ריטב"א גיטין. ומצאתי שעמד בזה והעלה דמיירי במקום דליכא עניים. ואינו ראוי לבוא לשם עניים מש"ה אין לו דין הפקר דהא א"א למזכי בהו עי"ש. ובסוגיא הנ"ל קשה לי אמאי לא מוקי בפשוטו שמביא שליש ביד ישראל והכותי קנהו אח"כ וקצר והניח פאה ולקט. דבכה"ג אף למ"ד אין קנין מחייב במעשר כדקתני להדיא בברייתא שהובא שם. וכ"כ התוס' (גיטין כ"ג ע"ב) עלה דמתני' (ספ"ב דתרומות) עי"ש וצ"ע:

משנה יא

[אות מד] **רמ"א הכל לעניים**. במרדכי חולין הקשה דניזיל בתר רובא ונימא דכל דפריש מרובא פריש שהוא מהקמה של בעה"ב והא ברובא דאיתא קמן ר"מ מודה. ותירץ רבינו ברוך דה"ט דגלי קרא עני ורש הצדיקו צדק משלך ותן לו ומה שתירץ שם עוד כבר תמהו בזה המל"מ (פ"א הי"ד) מהלכות טומאת משכב ומושב. ובטורי אבן בר"ה באבני מלואים בדף י"ד ד"ה ונהג ב' עשורים עי"ש:

[אות מה] **בתוי"ט ד"ה שספק לקט לקט. דאע"ג דס"ל נמי שספק לקט לקט**. וכ"כ התוס' חולין (דף קל"ד) דפרכת הש"ס על מתני' דשם דגר שנתגייר אם ספק פטור ממתני' דהכא. דגם מדרבנן פריך דס"ל ג"כ דספק לקט לקט אלא דס"ל דהתחתונים כיון דנוטין להשחיר בודאי מישן הוא ע"ש. ודלא כפירש"י שם דהפרכא בדרך סתם מתני' ר"מ. ולשטת רש"י קשה דאמאי פרכינן בדרך סתם מתני' ר"מ ולא פרכינן יותר סתמא אסתמא דמתניתין דפאה (פ"ז מ"ד) אם ספק לעניים. ונראה בפשוטו בכוונת תוס' הנ"ל דמפשט פשיטא להו כן דרבנן ס"ל ג"כ ספק לקט לקט מדס"ל העליונים לעניים והא פשיטא דעליונים אפשר דמן הקמה הביאו מחדש. ולרש"י הנ"ל באמת קשה טובא למה עליונים לעניים. והנה דברי הכ"מ שהביא התי"ט בדבור זה בטעמא דהרמב"ם דפסק כר"מ דהכי משמע מסוגיא דפ' הזרוע. בהכרח צ"ל דהרמב"ם לא יסבור כהתוס' וגם פרש"י דחיקא ליה דהפרכא יהיה מסתם מתני' ר"מ אע"כ דהלכה כר"מ ופרכינן מכח ההלכה. ובאמת אם

ננקוט דלא כהתוס' הו"ל להכ"מ לומר ביותר דטעמא דפסק כר"מ משום דהוי מחלוקת ואח"כ סתם מכח סתמא דפרק ז' (מ"ד). ומכל מקום סידור דברי התוי"ט צ"ע דבתחילה נקט בפשיטות גמור דגם רבנן ס"ל ספק לקט לקט אלא דס"ל דהתחתונים הם ודאי מהקמה ולא נקט כלל פי' אחר לרבנן. ותיכף ומיד הביא לדברי הכ"מ בראיה מפרק הזרוע דזהו רק אם נימא דרבנן ור"מ פליגי בדין ספק לקט:

פרק ה

משנה א

[אות מו] **בר"ב ד"ה כל הנוגעות. ואפילו הגדיש חטים**. איתא בירו' אפילו שוגג ואפילו גדשו אחרים חוץ מדעתו ואפילו קרא לעניים ולא באו:

[אות מז] **בתוי"ט ד"ה הרי הוא. פטורים מן המעשרות**. ואף דהפקר לעניים חייב במעשרות כדאיתא בפרקין דלעיל (מ"ט) היינו התם לא חלה כלל ההפקר ואם העני נטלו צריך להחזיר דהפקר לעניים לחוד לא מהני אף לעניים וממילא חייב במעשר דלא אמעט מקרא דובא הלוי. וכמש"ל (בפ"א מ"ו) בשם הר"ש משא"כ הכא דע"י הפקר ב"ד נתקיים ההפקר לעניים. ואם זוכים בו העניים הוא שלהם דהב"ד נתנו להם מקרי יש ללוי חלק עמך ודו"ק:

משנה ב

[אות מח] **של בעה"ב**. בירושל' שני שבלים והפנימית נקצרת עם הקמה ואין החיצונה יכולה להקצר עם הקמה הפנימית נצלת ומצלת:

[אות מט] **בר"ב ד"ה מעשר שבולת. הר"ז השלישית מעשר על הראשונה**. וכשבא אח"כ לתקן הגדיש א"י להפריש מיניה ובי' דשמא שבולת של לקט מעורב בו ומפריש מפטור על החיוב או איפכא. אלא צריך לבקש לו פרנסה ממק"א לעשר על הגדיש חוץ מעל שבולת אחת ואח"כ עומד ומתנה אם שבולת הלקט בגדיש הרי טוב ואם לאו אותה שבולת שלא עישר עליו ממק"א מעשרותיו יהיו קבועים באלו שני שבולות. והא דאינו עושה כן מיד בלי שום ריבוי תנאים. ויפריש ממק"א חוץ מעל שבולת אחת דבשעת הקציר אין כ"כ פרנסתו מזומנת לו ממק"א וגם היה צריך להביא לכאן לעשר מן המוקף. הר"ש:

[אות נ] **שם בר"ב ד"ה אמר ר"א. דמתנה ע"מ להחזיר**. ויש לעיין דמה צורך לזה שמזכה העני בכל הגדיש בדרך מתנה ע"מ להחזיר הא אפשר לתקן בפשוטו שיגביה העני כל הגדיש לקנות בזה השבולת לקט שבתוכו כל היכא דאיתא וצ"ע:

[אות נא] **בתוי"ט ד"ה אלא מזכה. לפי שעשו שאינו זוכה כזוכה.** קשה לי לפ"ז סוגיא דגיטין (דף למ"ד ע"א) דלא מוקי כעולא דיחידאי הוא והא רבנן דמתני' נמי סברי כר"י ולא הוי יחידאי וצ"ע:

משנה ג

[אות נב] **בר"ב ד"ה אין מגלגלין. והלכה כחכמים.** והרמב"ם בחיבורו לא הביא כלל דין זה. וכבר תמה בזה הפר"ח בס' מ"ח בחדושיו להרמב"ם:

משנה ד

[אות נג] **בר"ב ד"ה עני היה. ופטור מלשלם.** והרמב"ם בפי' כתב וז"ל וא"ח לשלם כשיחזור לביתו אלא במידת חסידות עכ"ל וכן דקדק בחבורו (פ"ט הט"ו מהמ"ע) שכתב ולכשיגיע לביתו אינו חייב לשלם. דמשמע דחיובא הוא דליכא. אבל מד"ח איכא. ותמיה לי טובא הא להדיא איתא ר"פ הזרוע אמתני' דהכא דהא דאמרו חכמים עני היה באותה שעה. אבל עשיר לא היינו דעשיר משום מד"ח אבל מדינא גם עשיר פטור דמזיק מתנות כהונה פטור. הרי דהך ס' דעני היה באותה שעה מהני לפוטרו גם ממד"ח וצ"ע:

משנה ה

[אות נד] **בתוי"ט ד"ה שקבלו. ולכך הרמב"ם.** אין זה ראיה כ"כ די"ל דטעמא דהרמב"ם דס"ל דסוגיא דגיטין דאזלא למ"ד תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים קנה אבל לדידן דקי"ל דל"ק וזהו טעמא דרבנן דהכא. א"כ גם לרבנן אייתר קרא דלא תלקט. ואתי' להזהיר העני על שלו. ואף דבתוס' (פ"א דגיטין) כתבו דהך גופא למדו מהך קרא דלא תלקט דתופס לבע"ח במקום שחלא"ח דל"ק. מ"מ אפשר דהרמב"ם לא ס"ל כן. אולם כדברי התי"ט מפורש להדיא בתוס' ב"מ (דף י"ב ע"א) ד"ה ואבוה. וז"ל כדדרשינן ל"ת להזהיר עני על שלו ולרבנן נמי או נפקא להו מקרא אחרינא או תרתי שמע מינה עכ"ל. ומ"מ דברי התוס' רק לר"ח דס"ל דגם במציאה דהוי חד מגו ל"ק חבירו שפיר י"ל דההיא דתופס לבע"ח ל"ק ילפינן מקרא דלא תלקט לעני בשביל עני. אבל לדידן דקי"ל דעני לעני זכה לו כמ"ש הר"ב והרמב"ם (פ"ב מהלכות מ"ע) ממילא אין טעמא דרבנן מקרא דלא תלקט לעני בשביל עני דהא פשטא דקרא סתם משמע אף בבעה"ב עני וע"כ גם רבנן דרשי לא תלקט להזהיר העני על שלו. ודברי הרמב"ם בפשוטו ניחא. ומה"ט כתבתי בחידושי לגיטין דמ"ש תוס' שם (דף י"ב ע"א) ד"ה דלמא. דיחוי בעלמא הוא דר"פ אית ליה תופס לבע"ח ל"ק. די"ל דמ"מ ר"פ ס"ל לקושטא דמלתא בטעמא דרבנן משום לא תלקט בשביל עני דמה דאמר דלמא ע"כ לא קאמר ר"א אלא דאיכא מיגו דס"ל דסברת מגו הוא לכ"ע ובאמת במציאה או בתופס לבע"ח והוא עצמו ג"כ בע"ח כיון דאיכא מגו

קנה. וטעמא דרבנן רק משום ל"ת בשביל עני. וכיון דבאמת טעמא משום ל"ת בשביל עני ממילא לא נלמד מדבריהם דתופס לבע"ח לא קני:

[אות נה] **בא"ד והכי דייק לישניה שכתב דהדר איהו ולקט ביה בפאה**. נראה דהבין התי"ט דלשון בפאה קאי אלמעלה דהדר וזכי רק בפאה. אבל באמת לשון רש"י דהדר איהו וזכי ביה בלקט ופאה כתיב תעזוב ישראל. ופשוט דבלקט ופאה קאי אלמטה דבהם כתיב תעזוב:

משנה ו

[אות נו] **בר"ב ד"ה המוכר שדהו. שניהם אסורים**. הפר"ח בס' מ"ח כתב ומסתברא דמעשר עני המוכר מותר בו דאין חיובו אלא אחר הקציר. ולענ"ד לא משמע כן מלשון הרמב"ם (פ"ז הט"ז מהמ"ע). שכתב המוכר שדהו קרקע ופירות והעני הר"ז מותר בלקט וכו'. ומעשר עני שלו עכ"ל. מדכייל מ"ע בהדי אינך משמע דשוו להדדי. דדוקא במוכר גם הקרקע אבל מכר פירות לחוד לא:

משנה ז

[אות נז] . **בר"ב ד"ה ולא שכחו. דקאי גביה**. ואף אם שכחו אח"כ לא הוי שכחה כיון דבשעה ששכחוהו פועלים היה מתחיל שם השכחה עדיין היה זכור לבעה"ב באותו שעה זכתה לו שדהו ובעי שיהיה שכחת בעה"ב קודם שכחת פועלים. דבשעה שהתחיל לחול עליו שם שכחה לא זכתה לו שדהו. כך מבואר בסוגיא (דפ"ק דב"מ) ומה שסיים הרע"ב דאם בעה"ב בעיר הוי שכחה אע"ג דלא שכחו בעה"ב. משמע דשכחת פועלים הוי שכחה. אבל ל' הסוגיא לא משמע כן דאמרינן שם אבל בעיר אפילו זכור ולבסוף שכוח הוי שכחה. משמע דבעינן עכ"פ סוף שכוח להבעה"ב. וכ"כ להדיא בשיטה מקובצת שם בשם הר"ן ומהר"י אבוהב ושארי פוסקים כולם וכן ברמב"ם העתיק לישנא דהש"ס הנ"ל. ודלא כהפר"ח בסמ"ח שכתב בפשיטות דבעיר אפילו לא שכחו בעה"ב לבסוף הוי שכחה. והא דנקט בסוגיא ולבסוף שכוח לרבותא דבשדה אפילו זה לא מהני. ואשתמיטתיה כל הפוסקים הנ"ל:

פרק ו

משנה א

[אות נח] **ב"ש אומרים אינו שכחה**. וה"ה אם שכח עומרים ובהם ד' קבין דזהו נלמד בק"ו דר"ג בפרקין (מ"ו) והכא ל"ש תשובת חכמים דלשם דהא עיקר טעמא דב"ש דאפשר לחלק לעומרים. (משנה למלך):

[אות נט] **בתוי"ט ד"ה ואחד. וב"ה לית להו רואין**. מזה משמע דה"ה אפילו אם הוא יותר מד' קבין הוי שכחה (מדכתב) כיון דלית להו רואין. אולם הרמב"ם (בפ"ה הי"ז מהמ"ע) כתב דביתר מד' קבין לא הוי שכחה. וכבר תמה המ"ל בזה. והרע"ב (פ"ד מ"ג דעדיות) כתב ג"כ כהרמב"ם:

משנה ב

[אות ס] **ב"ש אומרים אינו שכחה**. בר"ש הביא קושיית הירושלמי והתנן העומר שהוא סמוך לגפה שהוא חומר לעניים. ותני להו במקולי ב"ש בעדיות. וכתב הר"ש לא מצאנוה בעדיות ופלוגתא בעומר של ד' קבין שנויה שם עכ"ל. ותמהני הלא לפנינו שנויה היא בעדיות (פ"ד מ"ד) ואולם קשה אירושלמי אמאי לא פריך נמי מעומר של ד' קבין שהיא בעדיות במשנה הקודם למשנה דגפה. וביותר קשה דתחלה פריך הירושלמי ממשנה דהפקר לעניים ואח"כ ממשנה דגפה והשמיט בבא האמצעי דא' של ד' קבין למפרך ממנה וצ"ע:

[אות סא] **בתוי"ט ד"ה וב"ה. וטעמא איכא למימר**. והמל"מ כתב הטעם דכשנתנו אצל דבר המסויים הוי כחוזר מדעתו הראשונה וכאילו לא נטלו להוליכו לעיר אלא להניחו במקום אחר ידוע. מש"ה אם שכחו אח"כ הוי שכחה. אבל כל שלא הניחו במקום ידוע עדיין כונתו הראשונה במקומה עומדת. אלא דלפי שעה הניחו במקום אחר דאי לא לאיזה תכלית נטלה ממקום זה והניחה במקום אחר. מש"ה לא הוי שכחה:

משנה ה

[אות סב] **ושלשה אינן שכחה**. ואף אם אחד מהם יותר מד' קבין. דס"ל להרמב"ם והרע"ב דלא הוי שכחה כמ"ש לעיל. וא"כ העומר הזה אף אם היה לבדו אינו שכחה מ"מ מצטרף עם הב' עומרים אחרים לדונם בכלל שלשה כדאמרינן (פ"ד דב"ב) גבי עומר שיש בו סאתים דאינו שכחה דמ"מ שנים והוא אינו שכחה. (מל"מ):

משנה ו

[אות סג] **בר"ב ד"ה העומר. דכתיב לא תשוב לקחתו**. ובירושלמי איתא עוד טעם דסאתים הוי גדיש וכתיב ושכחת עומר ולא גדיש. וכתב הרא"ש דלישנא דמתני' הכי משמע. מדקתני לא א"א בעומר א' שהוא כגדיש. וכן (בספ"ד דב"ב) עומר שיש בו סאתים תורת עומר עליו להשלים השורה דשנים והוא נידון לג' עומרים דאינם שכחה ותורת גדיש עליו. דאם הוא לבדו אינו שכחה משמע דמדין גדיש הוא דלא הוי שכחה:

משנה ז

[אות סד] **בר"ב ד"ה ענוה. ענוה בוי"ו**. ע' בהרע"ב לעיל (פ"א מ"ב):

משנה ח

[אות סה] **הקמה מצלת**. ודוקא כ"ז שלא ניטלה הקמה בין שכחה לזכירה אבל אם ניטלה קודם שנזכר אינה מצלת הר"ש בשם תוספתא. אין קמת חבירו מציל עומר שלו ואין קמת שעורים מציל על עומר חטים עד שיהא העומר והקמה ממין אחד. רמב"ם והוא מירושלמי ותוספתא:

[אות סו] **בתוי"ט ד"ה העומר**. **שיפה כח העני בה**. וכתב הר"ש ומיהו יכולים ללמוד ק"ו מקמה דעומר יציל עומר והיינו דאמרינן בירושלמי. ואין קמה מצלת את הקמה והיינו ממה דלא נלמד ממה דקמה מציל קמה מכ"ש דעומר מציל קמה:

משנה ט

[אות סז] **בר"ב ד"ה עקורה**. **ודוקא בשכח שניהם**. היינו דשכח תחלה לאינה עקורה אבל בשכח תחלה לעקורה כיון דהיה הדין דאינה עקורה מצלת אותה וכששכח אח"כ גם האינה עקורה הוא גורם לשכחה על כולו. הוי כאילו היה האינה עקורה סאתים. הר"ש בשם הירושלמי:

משנה י

[אות סח] **בר"ב ד"ה לאלומה**. **לקצור**. והרמב"ם בפי' ובחבורו מפרש לאלומה. היינו אגודות קטנות ולא עשאן עמרים. ואגודי שום. היינו ג"כ שתלשן אגודות קטנות למכור בשוק ולא עשאן עמרים להעמיד מהן גורן:

משנה יא

[אות סט] **בר"ב ד"ה ע"מ**. **ותנאו בטל**. קשה לי דמה צורך לזה. לו יהא דבעלמא תנאו קיים. הא תנאי שייך רק שעושה המעשה על תנאי שבאם לא יתקיים התנאי לא יתקיים המעשה. כמו מקדש ומגרש ומוכר ע"ת. אבל הכא עם מי מתנה. ומה שייך לתלות קצירה על תנאי. דאיך שייך לומר דאם לא יתקיים התנאי לא יהיה הקצירה קצירה וצ"ע. ובההיא דע"מ שלא תשמיטני שביעית י"ל דהתנאי אם תרצה להשמיטני יהיה המעות למפרע רק דרך פקדון. ובההיא דע"מ שאין לך עלי אונאה היינו ג"כ דאם ירצה הלוקח שיחזיר לו אונאתו ויהא המקח קיים התנה דלא יהא מקח למפרע ותבטל המקח. ובמציל מתוך הנהר דאם יש ב"ד יתנה בפני ב"ד. היינו רק הודעה שאינו רוצה להציל בשכר כפועל בטל דניחא ליה טפי בעבידתא ולהרויח הרבה וממילא מגיע לו שכרו משלם. ואני נבוך ביותר בע"מ שאין לך עלי אונאה לא היה כלל בדרך תנאי רק שאינו רוצה למכרו רק בזכות זה שלא יהיה עליו אונאה ומשקבל עליו הלוקח הוי כסילק עצמו הלוקח מדין חזרת אונאה. וכן בשמיטה אינו רוצה להלוות לו רק בזכיה זו שלא ישמטנו

שביעית והלוה קבל עליו כן. ואף על פי כן לא מצי מסלק נפשו מזה נגד ד"ת. וכההיא דכתובות ר"פ הכותב דו"ד אין לי בנכסיך דג"כ מקרי מתנה על מה שכתוב בתורה אם חכמים עשו חיזוק כשל תורה. אף דאינו בדרך תנאי כדכתבו התוס' שם מדלא התנתה היא עמו. ואך העומד לנגדי דברי תוס' שם (דף נ"ו) בע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה דהקשו דהא לר"מ בעי' תנאי כפול ולפי הנ"ל אינו בדרך תנאי. רק שמקדשה בגרעון זכות זה שלא תהיה עליו חיוב שאר כסות ועונה. ודברי תוס' דלא נחתי לזה צע"ג:

פרק ז

משנה א

[אות ע] **שם בשדה**. בירושלמי מסיק כיון שעשה רוב השנים בריבוי אע"פ שאינו עושה בכל שנה ושנה סגי בהכי להיות לו שם:

משנה ב

[אות עא] **בהרע"ב ד"ה כל זמן**. **ולא חשיבא שכחה**. וכתב הרא"ש ותמיה לי מ"ש מעומר שאינו מציל את הקמה ושמא דרך מלקטי זיתים בעוד שיש להם זיתים תחת האילן כשמביאים הזיתים מסתכלין למעלה אם יש זיתים למעלה ולא סלקו דעתן מהם עכ"ל. ועיין בכ"מ (פ"א הי"ב מהמ"ע) מ"ש אליבא דהרמב"ם לפרש מתני' בארוכה. ובלח"מ למשניות פירש כ"ז שיש לעניים תחת האילן שכחה אפילו אם נתייאשו מאלו שבראש האילן מ"מ אסורים לכל אדם וכן בהיפוך. וכן העלה ג"כ הפר"ח בס' מ"ח:

משנה ו

[אות עב] **תוי"ט ד"ה וב"ה**. **שתופס דמיו**. ואינו יוצא לחולין כ"כ בתוס' שם:

[אות עג] **בא"ד שאינו תופס דמיו**. לשון זה שבתוס' לישנא קלילא ור"ל שיוצא לחולין:

משנה ז

[אות עד] **בר"ב ד"ה אם אין בציר**. **שעושים רביעית**. הוא מהירושלמי וה"נ לר"ע אין העניים זוכים ליטול עוללות עד שיבצור בעה"ב ג' אשכולות שעושים רביעית. וכמ"ש הרמב"ם בחבורו:

פרק ח

משנה א

[אות עו] **בתוי"ט ד"ה בלקט**. **ועוד מצינו בלשון הר"ב והר"ש**. להדיא מצינו בל' המשנה במסכתין לעיל (פ"ד מ"ט) מי שליקט את הפאה:

[אות עה] **שם בהרע"ב ד"ה מאימתי. אית דמפרשי**. היינו פלוגתייהו דר' יוחנן ור"ל בפרק קמא דתענית. דר"י אמר סבי דאזלי אתגרי. ור"ל אמר לקוטי בתר לקוטי. והרמב"ם בחבורו העתיק לדר"ל. וכתב הכ"מ בשם הרשב"א דס"ל להרמב"ם דר"י ור"ל לאו בדיני פליגי אלא בפירוש תיבת נמושות והראיה ע"ז דאטו באתר דליכא סבי יהיה כל אדם אסור לעולם ליטול. אע"כ דלא פליגי ונקט הרמב"ם לישנא דר"ל שהוא שכיח בכל אתר עיי"ש. ועיין בהרמב"ם בפי' המשניות ותמצא דגם לר"י עיקר מילתא דהזקנים הם הם המלקטים שניים והוי לקוטי בתר לקוטי. ור"י ור"ל חדא מילתא קאמרי עיי"ש. אבל רש"י מפרש דטעמא דר"י שהזקנים הולכים בנחת ועיניהם למטה ומעיינו טפי. משום הכי נתייאשו העניים ממנה עיין שם:

[אות עז] **בא"ד כבר נתייאשו העניים**. אף על גב דאיכא עניים בדוכתי אחריתא דלא ידעי מזה ולא הוי יאוש לגבייהו. מ"מ כיון דאיכא עניים הכא הנך מעיקרא יאושי מייאשי דאמרי עניים דהתם מלקטי ליה גמ' רפ"ב דב"מ. וקשה לי הא מ"מ גם לעניים קטנים יש חלק בזה. ולגבייהו הוי יאוש של"מ וכדאי' בסוגיא דשם גבי תמרי דזיקי עיין בתוס' ב"ב (דף קמ"ג ע"ב) ד"ה ואם שכתבו הכא כיון דאין מפסידים ולא בא הריוח לידם שפיר מחלי ועדיין צ"ע:

[אות עח] **בא"ד וכל הנמצא בה אח"כ הוא הפקר**. קשה לי הא הלקט שנופל בעת הקצירה שהוא על שדה דבעל הבית כשנתייאשו העניים ונעשה הפקר מיד יזכה בעל השדה מדין קנין חצירו דקונה שלא מדעתו. ואי דהבעלים אינם עומדים שם והוי חצר שאינו משתמר. מ"מ תקשה מפ"ק דב"מ (דף י"א) דאותביה ר' אבא לעולא ממעשה דר"ג וזקנים ומוכיח מזה דחצר שאינו משתמר ג"כ קונה. ולדידיה יקשה מתני' דהכא אמאי אינו זוכה בעל השדה מדין חצר. וצע"ג:

[אות עט] [שם] **במשנה ובזיתים** . וכתב הרמב"ם בחבורו אבל צבורי זיתים ששכחן תחת האילן הרי זה מותר בהם משיפסקו העניים מלחזור אחריהם ועי' מ"ש לעיל בפרק הקודם (משנה ב'):

[אות פ] **בתוי"ט ד"ה הנמושות. כמו לא ימושו**. והרא"ש כתב סבי דאזלי אתיגרא מתוך שהולכים כפופים ועיניהם מסתכלות למטה רואים כל מה שמוטל לפניהם בקרקע ואינם משאירים כלום עכ"ל. וא"כ גם להך מ"ד נמושות מלשון לא ימיש:

[אות פב] **בתו"ח ד"ה ובן לוי. דגם בבן לוי מצאו כן**. ולפמ"ש הרע"ב (רפ"ד דדמאי) דאין ע"ה נזהרים בתרומת מעשר דסברי דאינה במיתה כ"ז שלא הופרש מעשר ראשון א"כ הלוי שבא לידו מעשר ראשון נזהר בתרומת מעשר:

משנה ג

[אות פא] **בהרע"ב ד"ה שעורה. אית דמפרשי**. כך פירש הרמב"ם בפירושו ולשיטתם אזלי דמפרשי למתני' דמיירי בלקט שכחה ופאה. אבל הר"ש דמפרש למתני' במעשר עני דחה מלפרש שבולת של אורז דאדרבא כשנתמרח עדיף טפי שאין דרך לעשר עד אחר מרוח מש"ה מפרש דשעורה היינו אחר שנכתש והוסרה קליפתה. והרע"ב ארכביה אתרי רכשי. להנך אית דמפרשי שבולת דמיירי במעשר עני:

משנה ד

[אות פג] **מוציא מלפסו**. וסיים הרמב"ם בחבורו ומתוך שיכול לומר בעה"ב נתנו לי יכול לומר אני בשלתיו ממתנותי עכ"ל ותמיה לי הא בלא"ה נאמן לומר אני בשלתי וכמ"ש הר"ש והרע"ב ודוחק לומר דהרמב"ם חולק עליהם. ולא מצאתי מי שהעיר בזה וצ"ע:

משנה ו

[אות פד] **תוי"ט ד"ה מדה זו. והר"ש מפרש**. להרא"ש דמפרש בכהנים לתרומה ובלוים למעשר. היינו כשיש לו הרבה תרומה או מעשר חלק שיגיע לכל אחד כשיעור הזה. ועיין במל"מ שנתכוין בזה בתחילת דבורו לפרש כן ואח"כ דחה זה דאיתא בהדיא בתוספתא אין פוחתין לעני מחצי קב חטים וכו' והשאר מתנות כהונה ולויה נותן כ"ש ואינו חושש עיי"ש:

משנה ט

[אות פה] **בתי"ט ד"ה ולא פסח. פירוש בשתי רגליו**. ר"ל דתרווייהו במשמע בין ברגל אחד ובין בב' רגלים ונקרא פסח ע"ש שצריך לפסוח בהליכתו וכ"ה בהדיא בת"כ (פ' אמור) וז"ל פסח בין חגר בב' רגלים ובין חגר ברגל אחד נקרא פסח כו'. וזכורני שבק"ק ליסא סמכו ע"ז הבד"צ יצ"ו בגט שהי' בעיר עוד אחד ששמו ושם אביו ואבי אביו כשם המגרש ועשו סי' וכתבו הפסח שהמגרש היה חגר ברגל אחד וכדי שלא יהא נראה ששמו פסח כתבו הפסח. ולא רצו לכתוב חגר כי התיבה משתנה פעמים חיגר ביו"ד ופעמים בלא יו"ד ופעמים חגיר ופעמים חגרא: סליק מסכת פאה